

látja a gyertyát, ezekből a jó orvos mindjárt tudja, hogy a legénykori syphilis után gerincsorvadása van a betegnek, sőt azt is tudja, hogy ezt a syphilist nem gyógyították úgy és addig, amint kellett volna.

Az őrmesterekkel szokott megtörténni, pedig még amikor elég fiatalok, hogy egyszerre csak hibákat csinálnak a jelentésben, elhibázzák a betűket, kihagynak egyes szavakat, piszkos és rendetlen lesz az írásuk. A beszédje is akadozik az ilyen csendőrnek és egyszerre csak megromlik az esze, elfelejti azt, amit egy órával előbb hallott, összeforgatja a parancsokat, néha meg nyilvánvalóan bolondokat beszél, hogy ő nagy hivatalt kap, hogy generális lesz belőle meg császár, hogy milliókat kap vagy szerez valahonnét, éjjel nem tud aludni, elbarangol, ültében elalszik vagy összepiszkolja magát. Ilyenformán szokott kezdődni az agylágyulás, az a szomorú betegség, amely 100 elmebajos csendőrőrmester közül 81-et visz a sírba.

Van olyan, aki évekig sem érzi, hogy valami baja volna és egyszerre kisebbesedik a lábaszára, vagy a húsból romlik ki akkora darab, mint egy dió, másnak a homlokcsontjából nő egy daganatja, a harmadiknak behorpad az orra, mindezt a syphilis gombája csinálja, amelyik megeszi a csontot. Még az ilyen syphilis is csodálatos módon gyógyul, ha hozzáértő orvos keze alá kerül.

(Budapest, 1908. 104–105. old.)

A syphilis mortalitása

DR. DOROS GÁBOR

A syphilis-nek mint népbetegségnek ragályozó volta, lappangó jellege, az egyént, utódot és az egész társadalmat sújtó káros következményei már közismertek, sőt elterjedési fokáról is nagy általánosságban tájékozva vagyunk.

Az államhatalom érdekeit azonban legközvetlenebb a syphilisnek az individuum életét pusztító veszedelme érinti. A nemzetnek legnagyobb kincse egyedeinek élete, melyet minden eszközzel meg kell óvnia és fenn kell

tartania, mert az élet értéke nem pótolható semmivel és állandó termékeny forrását képezi újabb és újabb generációknak, melyek viszont a nemzetet tartják fenn. Mégis azt látjuk, hogy a syphilis mortalitásával aránylag keveset foglalkoztak, e kérdés népmozgalmi oldala hiányosan van megvilágítva, és tudományos feldolgozása szűk keretek közt maradt. [...]

Feltűnő, hogy a syphilis halálozási veszélye nemcsak a laikusok között, hanem a szakemberek egy része előtt is értéke alá van becsülve. Minden orvos tisztában van azzal, hogy itt nemcsak egy KRÓNIKUSAN RAGÁLYOZÓ BAJjal áll szemben, hanem egy, az individuuum sorsára és életére döntő súllyal nehezedő katasztrófával, mely az infekció fennállásának második, harmadik évtizede után áldozatainak nagy számát taszítja korai sírba. Mégis szeretik megvádolni a syphilidológust, hogy minden bokorban syphilises rémet lát, akár csak az operatórt azzal, hogy minden betegséget késsel akar kiirtani. [...]

Áttérve saját fővárosunk helyzetének megvizsgálására, itt azt látjuk, hogy 1921-től 1924-ig a következő syphilises gyermekmortalitás lett regisztrálva:

Halálok	Naptári év	Fi	Nő	Együtt
Veszületett bujakór	1921	57	54	111
	1922	63	42	105
	1923	46	35	81
	1924	52	33	85

[...]

Fővárosunk 1924-es statisztikája néhány gyermekbetegség életkorcsoportok szerinti mortalitását következőkben regisztrálja:

Halálok	Életkorcsoportok			
	0–1 év	1–5 év	5–10 év	10–15 év
Kanyaró	6	23	0	0
Vörheny	9	90	23	5
Diphtheria	15	34	8	2
Tüdővész	50	111	31	90
Veszületett bujakór	77	7	0	1

[...]

Számos statisztikai munka és feldolgozott aetológiai¹⁸ adat bizonyítja azon végzetes elváltozásokat, melyek a különböző szervekben syphilis

¹⁸ Azaz: etológiai. A biológiának az állatok viselkedésével foglalkozó ága.

folytán keletkeznek. Köztudomású, hogy ezen következményes bajok rombolása az esetek tekintélyes hányadában korai exitushoz¹⁹ vezet. Híres Mattauschek²⁰ és Pilcz²¹ kimutatása, kik 1880-tól 1911-ig 4134 pontosan megfigyelt syphilises esetet közölnek, melyek közül 198 beteg kapott paralyisist, 113 tabest, 132 cerebralis syphilist, 80 elmebajt, 17 aortaaneurysmát és 101 szívizom-elfajulást. Egyéb zsigeri syphilisben elhalt 167, összveszteség tehát 808 = 19,5 százalék. Mai kritikai mérlegeléssel talán túl magasnak látszik ez a veszteség, bár meg kell gondolnunk, hogy főleg csak az utóbbi két évtizedben kezdett a syphilis therápiája érezhető lendületet venni a tökéletesedés felé. [...]

A syphilises halálozás életkorok szempontjából való további megvizsgálására felemlítjük a Hausteín által közölt berlini mortalitási statisztikát. E kimutatásban (1913-ból) a syphilis legfontosabb következményes betegségei, az aneurysma, tabes és paralyis is bennfoglaltatnak:

Életkor	Syphilis	Aneurysma	Tabes	Paralyis	Összesen
0-1	120	0	0	0	120
1-5	3	0	0	0	3
5-10	0	0	0	0	0
10-20	4	0	0	0	4
20-30	10	2	1	0	13
30-40	19	5	7	19	50
40-50	17	19	38	24	98
50-60	14	21	46	27	108
60-70	14	12	34	3	63
70-80	2	3	5	1	11
80 fölött	0	1	0	0	1
Összesen	203	63	131	74	471

[...]

Leredde²² rendszerű statisztikánkat vizsgálva, azt látjuk, hogy mortalitási sűrűség szempontjából a vármegyék között Békés megye vezet, utána Csongrád, Jász-Nagykun, Tolna, Hajdú és Csanád megyék következnek. Feltűnő, hogy Tolnát kivéve mindezen megyék összefüggő tiszántúli területet alkotnak. Az ország legkritkább syphilis-es halálozása Abaúj-Torna

¹⁹ „Halálhoz”.

²⁰ Emil Mattauschek, pszichiáter (1870–1935).

²¹ Alexander Pilcz, fő műve a *Die periodischen Geistesstörungen (A periodikus elmezsavarok)*, amelyről 1901-ben Ferenczi Sándor írt ismertetést.

²² Émile Leredde, francia dermatológus (1866–1926).

megyében van. A törvényhatósági városok közül első helyen Pécs áll, utána Budapest következik. A városok között legritkább syphilises halálozást Kecskemét mutatja fel. Általában a vármegyékben 1000 lakosra évenként jut 0,3–2,6. Azt persze hangsúlyozni sem kell, hogy az idegen városokba és megyékbe történő betegáramlás miatt semmiféle mortalitási statisztika sem adhat egyes város vagy megye lakosságának halálzásáról tökéletesen hű képet. Statisztikánk abszolút számait vizsgálva az előbbiektől teljesen eltérő eredményt nyerünk. Itt a vármegyék között Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye dominál, a törvényhatósági városok közül természetesen Budapest. A főváros syphilises mortalitása közel kétszer annyi, mint az összes többi törvényhatósági városoké együtt, és az egész ország syphilises halandóságának majdnem egynegyedét képezi. A syphilis mortalitását az összhalandósághoz viszonyítva azt találjuk, hogy vármegyékben a százalékos arányszám 2 és 6 között, törvényhatósági városokban pedig 6 és 9 között variál. Budapesten az összes halálozás 8,9 százaléka syphilises eredetű. (Leredde számítása Párizsra vonatkozólag 7 százalék, Bayet-é²³ Brüsszelre 11 százalék volt.) Az egész országban átlag az összmortalitás 4,7 százaléka esik syphilisre.

Hogy valóban értékelni tudjuk ezen lesújtó számokat, célszerűbbnek látszik összehasonlítani hazánk legpusztítóbb népbetegségével, a tuberculosissal. Kovács Alajos²⁴ adataiból ismeretes, hogy a háború óta az összes halálozások 13–17 százalékát tuberculosissal képezi. A tbc teljes mortalitása tehát 3–4-szer akkora, mint a syphilisé, mely megállapítás feltűnően egybeesik a gyermekkor tuberculosissal és heredosyphilisnek fentebb kimutatott arányával (3,3:1).

A lakossághoz viszonyított halálozási sűrűséget mérlegelve, azt találjuk, hogy 1000 lélek közül évente 3–4 egyén pusztul el tuberculosissal, míg fenti statisztikánk szerint 1000 lakosra 1 syphilis által okozott halálozás esik.

E számok, ha csupán tájékoztató értékkel bírnak is, megdöbbentő képet nyújtanak arról a pusztításról, melyet népességünk sorai között a syphilis okoz.

*(Budapest, Pesti Könyvnyomda Rt., 1926. – Klny. Népegészségügy
1926. március 11. 15. sz.)*

²³ Belga orvos, a szifiliszre vonatkozó vizsgálatait 1925-ben tette közzé.

²⁴ A magyar Királyi Központi Statisztikai Hivatal miniszteri tanácsosa. 1909-ben a *Magyar Társadalomtudományi Szemlé*ben szakkikket jelentetett meg a tuberculosissal.

19. századvégi, osztrák kiadású erotikus képeslap
(magántulajdon)